

FOLKETINGET

Europaudvalget

Referat af 6. europaudvalgsmøde

Dato: fredag den 12. november 2021

Tidspunkt: kl. 11.00

Sted: vær. 2-133

Til stede: Henrik Møller (S), næstformand, Jens Joel (S), Anne Sophie Callesen (RV), Søren Søndergaard (EL), Christoffer Aagaard Melson (V), Erling Bonnesen (V), Kim Valentin (V), Ulla Tørnæs (V), Katarina Ammitzbøll (KF) og Per Larsen (KF).

Desuden deltog: Udenrigsminister Jeppe Kofod, minister for fødevarer, landbrug og fiskeri Rasmus Prehn og udviklingsminister Flemming Møller Mortensen

Henrik Møller fungerede som formand under hele mødet.

Punkt 1. Rådsmøde nr. 3826 (udenrigsanliggender inkl. forsvar) den 15. november 2021
EUU alm. del (21) – bilag 69 (kommenteret dagsorden)

Udenrigsministeren: Jeg forelægger alle punkter til orientering.

1. Vestbalkan

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3826 – bilag 2 (samlenotat side 2)

Udenrigsministeren: Den aktuelle situation på Vestbalkan fylder stadig mere på den europa- og udenrigspolitiske dagsorden. Både på Balkan og blandt mange medlemslande er der en tendens til at fokusere på EU's udvidelse som løsningen på Balkans problemer. Udvidelsen er ikke en del af drøftelsen på dette rådsmøde, da dét spørgsmål behandles i GAC. Selv om udvidelsen givetvis vil blive bragt op af flere medlemslande, er opgaven på dette rådsmøde snarere at se på, hvilke andre tiltag EU kan gøre for at øge sit engagement i regionen.

På topmødet mellem EU og Vestbalkan i Slovenien i oktober præsenterede EU en økonomisk investeringsplan for det vestlige Balkan, og man drøftede andre muligheder for at styrke samarbejdet. Det kunne f.eks. være at udvide EU's roamingfri zone til også at omfatte landene på det vestlige Balkan. Det er den slags konkrete tiltag, der kan gøre en forskel for regionen her og nu.

EU har derudover ydet omkring 25 mia. kr. i covid-19-relateret støtte til landene. Det er et meget konkret udtryk for solidaritet med en region, som har været – og forsat er – hårdt ramt af pandemien. Fra dansk side har vi givet tilsagn om at donere en million vacciner til det vestlige Balkan.

Men der er også behov for at se mere strategisk på, hvordan vi kan styrke båndene til det vestlige Balkan. Det er ikke nogen hemmelighed, at ikke bare Kina og Rusland, men også Tyrkiet og Golf-landene spiller en øget rolle i regionen. Disse lande har længe investeret i Balkanlandenes infrastruktur og har også ad andre veje søgt at øge deres indflydelse i regionen.

Denne indflydelse er ikke altid af det gode. Balkanlandenes økonomier er generelt svage, men billige lån kan komme med skjulte ekstrabetingelser, som kan vise sig dyre i længden. Værre er det dog, når fremmede magter puster til de konflikter, der stadig ulmer rundt omkring på Balkan.

I Bosnien-Hercegovina truer den serbiskdominerede del af landet med løsrivelse, og vi ser desværre, at andre lande aktivt bakker op om det. Her er det vigtigt, at EU sammen med USA og andre internationale partnere ser på, hvordan vi kan bidrage til, at situationen ikke eskalerer yderligere. Jeg forventer det vil fylde en del under rådsdrøftelsen.

Derudover er der forholdet mellem Serbien og Kosovo. Den såkaldte normaliseringsdialog mellem de to lande går ikke godt. I sommer var der ballade om, hvilke nummerplader de to lande hver især kunne anerkende. Det kan umiddelbart lyde som småting. Men selv de mindste spørgsmål, der relaterer til nationale symboler, kan få en overdreven betydning, og dermed blive en anledning til alvorlig konflikt. Selv om striden nu er foreløbigt løst – takket være EU's mellemkomst – ulmer uroen forsat. Normaliseringsdialogen mellem landene er ikke død, men den er alvorligt udfordret.

Endelig forventer jeg, at vi på rådsmødet vil diskutere, hvordan vi kan styrke det udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde med landene på Balkan. Både for landenes og vores egen skyld er der god grund til at se på, hvordan vi kan uddybe samarbejdet og forankre det så tæt på EU's linje som muligt.

Christoffer Aagaard Melson: I Albanien hersker der stor bekymring over situationen. Den politiske opbakning til at rykke tættere på EU og ønsket om at fortsætte med reformer kan blive udfordret, hvis EU ikke signalerer, at man interesserer sig for landene på Vestbalkan. Albanien skal gerne kunne se, at de vil få en mere positiv fremtid ved at vende sig mod EU end ved at sige ja til de kinesiske og russiske investeringer. Hvad er ministerens holdning til, at der forsat bliver blokeret for, at man kan komme videre i forhandlingerne med Albanien og Nordmakedonien?

Der er i f.eks. Albanien stadig meget stor opbakning til at vende sig mod EU, men også frustration over det langsomme tempo. Hvilke muligheder har EU for at give disse lande håb eller en følelse af, at der er en form for belønning ved at fortsætte med at reformere og prøve at arbejde mere i retning af det, EU gerne vil?

Søren Søndergaard: Jeg vil starte med Bosnien-Hercegovina. Elefanten i rummet bliver hverken nævnt af ministeren eller står i samlenotatet: Daytonaftalen. Hvilken holdning har man til Daytonaftalen, og hvad vil man gøre ved det? Daytonaftalen er årsagen til, at selv personer, der starter som ikkenationalister, ender med at være nationalister, som f.eks. den nuværende leder af Republika Srpska. Befolkningen er opdelt efter etniske skillelinjer, og man har kun mulighed for at gøre sig

gældende og vinde, hvis man appellerer til de nationalistiske segmenter i befolkningen. De, der lever i andre områder, har ingen indflydelse.

Man kan godt argumentere for, at opdelingen af Bosnien-Hercegovina skabte fred i midten af 1990'erne, men det er også det bedste, der er at sige om opdelingen. Landet er opdelt i home-lands, og det er årsagen til, at vi ikke kommer videre i løsningen af konflikten. Man kan godt diskutere medlemskab af EU, men så længe Daytonaftalen er grundlag for den bosniske stats opbygning, får vi løbende katastrofer, som efterhånden indebærer en reel risiko for borgerkrig. Vurderer ministeren, at der er en idé i en mere grundlæggende diskussion om Daytonaftalen? Og er der et ønske om det i EU?

Der er lidt mindre spændinger i Kosovo end i Bosnien-Hercegovina. Der er valgt en ny regering i Kosovo med Albin Kurti som premierminister, som gik til valg på et program, der bl.a. var radikalt imod korruption. Hvordan belønner EU det, hvis der sker fremskridt i kampen mod korruption i Kosovo, selv under meget vanskelige vilkår? EU er selvfølgelig er hæmmet af, at nogle EU-lande ikke vil anerkende Kosovo på grund af deres egne interne anliggender – f.eks. Spaniens forhold til Catalonien. Men man må vel belønne det, hvis korruptionen rent faktisk bekæmpes.

Det virker, som om i hvert fald USA har slået hårdt ned på tidligere korruptionsanklagede ved f.eks. at nægte indrejse i USA for den tidligere albanske præsident Sali Berisha. Er det blevet diskuteret i EU, og hvad er EU's syn på det?

Udenrigsministeren: Til Christoffer Aagaard Melson: Helt grundlæggende har regeringen arbejdet behårdt for en reform af udvidelsens metodologi. Jeg plejer at bruge billedet af en rulletrappe. Tidligere kørte den kun én vej – op – og kandidatlande kunne kun lukke kapitler og komme tættere på medlemskabet. Hvis et land gik tilbage på vigtige områder som retsstat, demokrati og menneskerettigheder, kunne rulletrappen ikke køre ned igen. Nu har vi fået en ny metodologi, som gør, at rulletrappen kan køre begge veje. Derfor er Nordmakedonien og Albanien i stand til at tage næste skridt og indlede en regeringskonference, selv om der er udfordringer internt i EU med Nordmakedonien og Bulgarien. Den danske regering støtter, at man indleder en regeringskonference.

Jeg er fuldstændig enig med Christoffer Aagaard Melson i, at det er vigtigt, at EU er til stede med hjælp, støtte og partnerskab på Vestbalkan. Derfor nævnte jeg de ca. 25 mia. kr., som vi har støttet landene på Vestbalkan med i forbindelse med covid-19 – Danmark har doneret 1 million vaccine-doser til 4 lande på Vestbalkan, og der er afholdt topmøde for at fokusere på EU's investeringer på Vestbalkan.

Det er rigtigt, at andre lande også spiller en økonomisk rolle på Vestbalkan, men EU er det vigtige marked og den store investor, og fremtiden ligger dér. Men vi bakker i høj grad op om reformer og en streng meritokratisk tilgang, hvor vi kræver, at landene lever op til vores værdier om menneskerettigheder, demokrati og bekæmpelse af korruption – ikke kun fordi vi mener, at det er rigtigt, men også fordi det er i deres egen interesse. Hvis de lande nogensinde skal have en chance for at blive medlem af EU, nytter det ikke noget, at de springer over, hvor gærdet er lavest. Det er hjælp til selvhjælp. Jeg har besøgt Albanien, Nordmakedonien og Serbien tidligere på året og havde en meget ærlig snak om støtten til landene, integrationen med resten af Europa, forsvaret for retsstaten og de værdier, vi står for, og jeg udtrykte klare forventninger om, at de leverer på de områder.

Søren Søndergaard spørger til den nye regering i Kosovo. Mit umiddelbare indtryk af reformprogrammet inklusive den hårde bekæmpelse af korruption er entydigt positivt. Da regeringen kun har siddet et halvt år, er det endnu lidt for tidligt at vurdere resultaterne. Ikke desto mindre er det meget positivt for Kosovo, at det lader til at gå i den retning. Spørgsmålet er, om EU kan gøre endnu mere for at belønne et land, når det går i den rigtige retning. Jeg mener, at det er vigtigt at belønne de gode tiltag med økonomisk samarbejde og støtte til reformer i Kosovo for at opmuntre dem til at fortsætte reformkursen og bekæmpelsen af korruption.

Helt grundlæggende deler jeg Søren Søndergaards analyse af udfordringerne i Bosnien-Hercegovina. Daytonaftalen blev i sin tid indgået for at skabe fred, men aftalen løser ikke udfordringerne med de religiøse og etniske grupper. De skal leve sammen på fredelig vis i en egentlig statsdannelse, hvor man respekterer mindretal. Daytonaftalen har heller ikke svaret på spørgsmålet om, hvordan man kan minimere de nationalistiske tendenser i landet, så man undgår strukturer, der i realiteten animerer til, at man bliver mere nationalistisk eller mere fjendtligt indstillet over for hinanden.

Vi er bekymrede over udviklingen i øjeblikket, og Søren Søndergaard beskriver muligheden for en borgerkrig. Der bliver p.t. ikke arbejdet på en erstatning for Daytonaftalen, men det er jo en evig diskussion. Det er vigtigt, at EU og USA er fælles om denne opgave. Det kan få konsekvenser for os alle sammen, hvis der udbryder en borgerkrig på Balkan. Alle har noget på spil, også USA, som var hovedarkitekten bag Daytonaftalen, og vi kommer til sætte fokus på det.

En række medlemslande har talt om at give indrømmelser til Serbien om udvidelsen, og man ønsker desuden at tilbyde Kosovo visumliberalisering for at fremme dialogen mellem Beograd og Pristina. Regeringen arbejder på en streng meritbaseret tilgang til EU's udvidelse, og derfor tror jeg hverken, at vi skal blande udvidelsen sammen med Beograd-Pristina-dialogen eller tilbyde visumliberalisering. Det er flere andre lande enige med os i.

Der kører en korruptionssag mod den tidligere albanske premierminister Sali Berisha, og han er på den baggrund blevet nægtet indrejse i USA. Som jeg forstår det, er han dog stadig leder af oppositionen. Der er fortsat store udfordringer i Albanien, og jeg tror, at det er vigtigt, at EU gør det klart over for Albanien, at man forventer, at de gør alt for at løse problemerne med korruption. Da jeg besøgte Albanien, fik jeg også kommunikeret klare krav om, at de fortsætter reformerne, bekæmper korruptionen og arbejder for de nødvendige demokratiske fremskridt.

Christoffer Aagaard Melson: Man skal selvfølgelig kun belønnes, hvis man lever op til kravene. Men når Albaniens proces er gået i stå, fordi landet er taget som gidsel i et spil om Nordmakedonien, og ikke fordi de mangler at opfylde krav, giver det anledning til en række spørgsmål. Kan ministeren overhovedet se en ende på konflikten mellem Nordmakedonien og Bulgarien? Kan EU på nogen måde lægge pres på Bulgarien, eller er der i stedet mulighed for at skille Albaniens og Nordmakedoniens optagelsesprocedurer ad? Måske er det urimeligt for nordmakedonerne, men vi er nødt til at vise albanerne, at forsinkelsen ikke skyldes manglende opfyldelse af krav.

Jeg finder det som Søren Søndergaard meget problematisk, at udviklingen i Bosnien-Hercegovina er gået i stå. Jeg var i Bosnien-Hercegovina forrige år, og mit indtryk var, at der blandt befolkningen herskede en gigantisk frustration over, at alting er fastfrosset; det etnisk opdelte system gør, at lan-

det ikke kan komme videre. Kan ministeren se Danmark spille en rolle i at bringe nogle idéer til torvs eller gøre noget aktivt for at få andre løsningsmodeller på bordet? Det skal selvfølgelig være med udgangspunkt i de lokale ønsker, men vi kan måske undgå, at frustrationen bobler over. Jeg tror, at alle, der er tæt på situationen, kan se, at det ikke er holdbart i længden, og det har store konsekvenser for stabiliteten på det europæiske kontinent, når det går galt. De lande, der grænser op til Bosnien-Hercegovina, oplever jo ikke, at vi ønsker at hjælpe dem.

Søren Søndergaard: Danmark har jo et rimelig godt navn i Bosnien-Hercegovina, og derfor kunne det, som Christoffer Aagaard Melson nævner, være interessant at undersøge, hvilken rolle vi kan spille i landet. Så længe der ikke er planer om at finde et alternativ til Daytonaftalen, bevæger landet sig nemlig med direkte kurs mod borgerkrig. Systemet er sådan indrettet, at det altid er de mest nationalistiske kræfter, der vinder. Og når man samler etniske grupper på den måde, vinder de, der taler de etniske gruppers sag, mens de, der bor i andre områder, er frataget indflydelse. Det kan kun gå galt.

Vi lever desværre ikke i en verden fuld af gode nyheder. Men når der så kommer en god nyhed om et relativt epokegørende valg i Kosovo, hvor cirka halvdelen af stemmerne gik til dem, der ønskede at gøre op med korruptionen efter de gamle magthavere, skal det give anledning til, at man vælger at understøtte den udvikling. Det kan være, at man bliver skuffet, men så har man i det mindste gjort, hvad man kunne, i modsætning til visse tidligere tilfælde. Her tænker jeg på, da Tunesien ikke fik den hjælp, de måske skulle have haft, hvis man sammenlignede udviklingen i det land med udviklingen i f.eks. Marokko og Libyen. Derfor kan vi ikke bare vente og se, når det kommer til Kosovo. Jeg er fuldstændig enig i, at vi selvfølgelig ikke skal blive ved med at hjælpe dem, hvis det begynder at gå i en forkert retning, men om 2 år skulle vi nødig sidde og sige, at vi ikke kendte vores besøgstid. Så går det galt. Og Kosovo er et af de andre steder på Balkan, hvor det kan gå virkelig galt.

Måske må vi have et notat om sagen med Sali Berisha. Nye albanske regeringer har altid været gode til at anklage de forrige regeringer for korrupktion og retsforfølgelse og straffe dem, som tilfældet f.eks. var med Fatos Nano. Jeg er sikker på, at den, der har magten lige nu, virkelig vil få problemer, når der kommer en ny regering. Men man fjerner ikke korrupktion på den måde. Det gør man ved at ramme de korrupte, uanset hvem der sidder ved magten. Jeg vil gerne bede om et notat om sagen. Dels fordi amerikanerne åbenbart er gået meget hårdt til værks, dels fordi jeg ikke helt kunne forstå på ministerens svar, om EU har fulgt trop med amerikanernes meget hårde linje.

Udenrigsministeren: Udvidelsen er ikke på rådsmødedagsordenen, men vi er opmærksomme på udfordringerne med Nordmakedonien og Albanien, som Christoffer Aagaard Melson spørger ind til. Udfordringen med hensyn til at skille de to lande optagelsesprocedurer ad er, at Nordmakedonien er længere fremme med reformerne, end Albanien er. Det ville derfor være urimeligt over for Nordmakedonien ikke at arbejde for en fælles løsning. I EU er der i øvrigt heller ikke appetit på en opsplitning af optagelsen af Albanien og Nordmakedonien, og det ville udfordre idéen om at føre en meritbaseret tilgang til udvidelse, hvis vi lader et land, der er længere tilbage på reformerne, komme foran, fordi vi ikke kan løse konflikten mellem Bulgarien og Nordmakedonien.

Bl.a. EU og OSCE spiller vigtige roller i Bosnien-Hercegovina, og jeg mener, at man skal være forsigtig med at gå sologang fra enkelte landes side. Min appel er at bruge de eksisterende organisa-

tioner og struktur til at skabe fremdrift til at finde en mere holdbar løsning end Daytonaftalen på sigt. EU har en særlig udsending – en stilling, der blev oprettet i forbindelse med Daytonaftalen – til at sikre den civile implementering af aftalen. Den høje repræsentant er traditionelt fra et EU-land, mens stedfortræderen er amerikaner. EU skal selvfølgelig være klar til at støtte op om Bosnien-Hercegovinas territoriale integritet og tage afstand fra ethvert forsøg på destabilisere eller opsplitte landet. Men jeg opfordrer til, at konkrete EU-tiltag koordineres med andre internationale aktører, så vi trækker på samme hammel.

Til Søren Søndergaard: Vi bakker op om og er kæmpe bistandsydere til Kosovo, og vi kan fortsat styrke vores engagement. Belønningen for, at den ny regering bekæmper korrupsion og reformerer landet, er, at EU fastholder det civile engagement og på sigt øger det, så Kosovo kan fungere bedre. Politisk er jeg helt enig. Jeg har ikke tallene præsenteret, men vi kan undersøge, hvordan vores fodaftryk er, og hvilke instrumenter vi kan skrue på.

Jeg tror ikke, at vi har nægtet Sali Berisha indrejse i EU, men amerikanerne gjorde det efter min opfattelse for at sende et klart signal om, at korrupsion er fuldstændig uacceptabelt, og at mennesker, der er mistænkt for korrupsion, skal retsforfølges. Det er vigtigt, at man gennemfører reformer og etablerer institutioner i Albanien, som kan sikre bekæmpelse af korrupsion. Det skal ikke afhænge af, hvilken person der sidder på hvilken post – som præsident eller premierminister – eller hvornår de har været i opposition.

Det hænger også sammen med Christoffer Aagaard Melsøns spørgsmål om Albanien. Ét er, at et land som Albanien gennemfører de rigtige reformer og vedtager ny, god lovgivning i parlamentet, men testen er, om det i sidste ende også bliver implementeret og brugt i virkeligheden. Et af principperne for udvidelsen er netop, at det er ikke nok at have vedtaget reformerne på papiret. Vi vil også gerne se, at højtstående mennesker bliver dømt for korrupsion, for det må være et kriterium for at kunne gå videre.

Kim Valentin: Jeg er hundrede procent enig i ministerens udtalelser om Vestbalkan. Ny lovgivning skal ikke bare indføres, den skal også bruges, så der falder domme, og der sker en udvikling. Ellers risikerer vi at havne i en situation, hvor det går den forkerte vej, som vi har set i andre tidligere østlande. Men vi skal altid huske på, at alternativerne til EU f.eks. er Rusland og Kina. Kina udøver kulturimperialisme adskillige steder på Balkan, og derfor er vi hele tiden nødt til at hjælpe og rettlede dem. Vil ministeren på den baggrund bruge dansk diplomati til at få Vestbalkan til at gå i den rigtige retning?

Derudover må man sige, at udvidelsen er gået lidt i stå. Der er ikke kommet nye medlemmer til EU siden 2013, og det skyldes, at der nu er så mange lande i EU, at det er svært at blive enige om noget. Men alternativet er jo værre – at vi slet ikke får dem med. Jeg synes, Danmark har en særlig forpligtelse til at tage nogle indgående drøftelser med dem. Vi har et velfungerende demokrati, og vi kan vise dem, hvordan en retsstat fungerer, og på det område er der måske ikke så mange andre lande med det samme overskud som os.

Udenrigsministeren: Jeg har sagt flere gange, at jeg gerne vil drøfte udvidelsen af EU – det er et meget vigtigt og spændende emne, men det er ikke på dagsorden for dette rådsmøde – det behandles i Rådet for Almindelige Anliggender. Jeg er dog meget enig med Kim Valentin i, at vi kan

styrke vores engagement på Vestbalkan ved hjælp af andre redskaber end bare udvidelsesprocessen. Derfor har vi under pandemien doneret 25 mia. kr. til Vestbalkan, vi har doneret 1 million vaccinedoser, og vi har haft topmøde om, hvad vi kan gøre for at investere mere på Vestbalkan. Jeg er fuldstændig enig i analysen af, at det er vigtigt, at vi hjælper de lande, som ønsker at blive tættere integreret med Europa og deler vores værdier for at imødegå indblanding fra andre aktører, som f.eks. Kina, Rusland, Golfstaterne og Tyrkiet.

2. Sahel

– Politisk drøftelse

Rådsmøde 3826 – bilag 2 (samlenotat side 4)

EUU alm. del (19) – bilag 403 (udvalgsmødereferat side 536, senest behandlet i EUU 17/1-20)

Udenrigsministeren: På rådsmødet ventes en drøftelse af situationen i Sahelregionen med særligt fokus på den bekymrende situation, der udspiller sig i Mali. Dette inkluderer muligheden for at tage sanktioner i brug mod personer, der modarbejder den demokratiske transition i Mali.

Krisen i Sahel er langvarig, omfattende og kompleks. Sikkerhedssituationen er under fortsat forværring. Terrorgrupper og konflikter mellem befolkningsgrupper har skabt ustabilitet, fordrivelse og en akut humanitær krise. Udfordringerne forstærkes af den skrøbelige kontekst, herunder ekstrem fattigdom, stor befolkningsvækst, klimaforandringer og svage statsstrukturer.

I Sahel udgør Mali epicenteret for ustabiliteten, og det, der foregår i Mali, har konsekvenser for hele regionen. Vi har allerede set, hvordan terroren og ustabiliteten fra Mali har spredt sig til nabolandene Burkina Faso og Niger. Står udfordringerne ubesvaret, risikerer vi, at de spreder sig yderligere. Dette gælder især de vestafrikanske kyststater, som vi støtter i kampen mod internationalt pirateri.

En forværring af krisen på regionalt niveau kan have efterdønninger i Europa og Danmark, bl.a. i form af en skærpet humanitær krise med flere internt fordrevne, flygtninge og med risiko for øget irregulær migration. Skrøbeligheden og de svage statsstrukturer giver samtidig større spillerum for grupper som al-Qaeda og Islamisk Stat. Det er således både i lokalbefolkningernes og Danmarks egen interesse, når vi bidrager til at løse de mange og komplekse udfordringer i regionen.

Den politiske situation i Mali er udfordret efter to militærkup inden for 1 år. Transitionsregeringen har gennem nogen tid sået tvivl om valgdatoen den 27. februar 2022 – og dermed afrundingen af transitionen – som er aftalt med det Vestafrikanske Økonomiske Fællesskab (ECOWAS). Desuden vækker kontakten mellem den maliske transitionsregering og Wagnergruppen stærk bekymring.

Danmark har sammen med EU og det øvrige internationale samfund stået sammen om at lægge et betydeligt diplomatisk pres på den maliske transitionsregering for at respektere transitionsplanen og undgå en aftale med Wagnergruppen. ECOWAS har i forbindelse med et topmøde den 7. november 2021 indført sanktioner mod transitionsregeringen og deres familiemedlemmer samt de øvrige myndigheder og institutioner bag transitionen med øjeblikkelig effekt. Dette skete, efter at transitionsregeringen havde meddelt, at den ikke kunne overholde den aftalte deadline for valg.

Jeg har selv fremhævet den danske bekymring over for den maliske udenrigsminister, Abdoulaye Diop, og havde for nyligt en dybdegående drøftelse om situationen med den franske udenrigsminister, Jean-Yves Le Drian. Desuden har jeg de seneste uger talt med udenrigsministrene fra Ghana, Nigeria og Algeriet, der deler vores bekymringer. Vi forventer, at EU på rådsmødet vil skærpe sin linje yderligere over for den maliske transitionsregering.

Helt konkret lægger den høje repræsentant op til, at EU sætter alle sine instrumenter i spil. Det er bl.a. sanktioner, som vi forventer bliver et helt centralt emne for drøftelserne. Regeringen er åben

for at drøfte sanktioner mod personer og enheder, der modarbejder overgangen til demokrati i Mali. Den konkrete udmøntning og timing for sanktioner vil blive afgørende.

Ulla Tørnæs: Jeg deler fuldstændig ministerens bekymring for situationen i Sahel og ikke mindst i Mali. Hvilken betydning har den aktuelle situation for både den civile og den militære tilstedeværelse i Mali?

Søren Søndergaard: Ordet transitionsregering antyder, at regeringen er i gang med en transition mod demokrati, men i virkeligheden er det vel bare en militærregering, der er kommet til magten ved et kup og lader, som om de vil indføre demokrati. Der står ganske rigtigt i samlenotatet, at Danmark sammen med EU og de øvrige internationale samfund har lagt stort diplomatisk pres på transitionsregeringen for at overholde transitionsplanen og imødegå et samarbejde med Wagnergruppen. Men jeg synes ikke, at det fremgår helt klart, hvad resultatet blev? Hvor står vi efter ministerens vurdering i dag?

Vi bakker selvfølgelig fuldstændig op om, at man ikke skal støtte et militærdiktatur, som bygger på en russisk terrororganisation. Det ville være relativt frisk, hvis Danmark skulle bidrage til den slags. Men det får vi jo nok mulighed for at diskutere i folketings salen inden udsendelse af danske styrker til Mali.

Udenrigsministeren: Vores civile og militære tilstedeværelse i Sahel er omfattende. Vi gør brug af hele værktøjskassen fra udviklingsbistand, stabilisering, FN-bidrag til antiterrorindsats osv. Situationen i Sahel har udviklet sig rigtig skidt over de seneste år – terrororganisationer med relation til al-Qaeda og Islamisk Stat har i højere grad vundet fodfæste, og der er total mangel på statslige strukturer, som kan levere de helt basale fornødenheder til befolkningen. Desuden hersker der konflikt mellem den nordlige og sydlige del af Mali. Der er virkelig store udfordringer, og oven i det har man haft to militærkup. Som Søren Søndergaard beskriver, er det en militær regering i Mali, men de har dog forpligtet sig til en transition tilbage til en demokratisk orden, som ECOWAS har krævet, og det er vigtigt, at vi støtter vestafrikanernes ejerskab over processen med at finde løsninger.

Konflikterne i Mali er komplicerede. Jeg har drøftet det med adskillige af nabolandenes udenrigsministre, og man får ikke løst de grundlæggende årsager til konflikten, hvis man ikke også får løst konflikten mellem det nordlige og sydlige Mali. Man får heller ikke løst problemet, hvis ikke man kommer tilbage til demokrati i landet. Vi skubber på fra dansk side, og jeg kan sige til Ulla Tørnæs, at vi koordinerer tæt med vores allierede – Danmark er ikke alene i Mali, men sammen med Frankrig og Sverige og en række andre europæiske lande. Det er vigtigt, at vi kalibrerer skridtene i fællesskab.

Vi har alle sammen lagt maksimalt pres på militærregeringen i Mali for at advare om et samarbejde med Wagnergruppen og den russiske indflydelse, for det kan få alvorlige konsekvenser. Om det pres har givet resultater, som Ulla Tørnæs spørger om, er svært at svare på. Det er mit indtryk, at den maliske regering forstår, at vi mener det meget alvorligt, og at presset virker, men det er heller ikke nogen hemmelighed, at vi stadig væk ikke ved, hvor det vil føre hen.

Sandheden om Mali er, at de ikke kan undvære den internationale tilstedeværelse. Det ville være uhåndterbart. Desuden har jeg heller ikke indtryk af, at Rusland ønsker, at det internationale samfund forlader Mali, for så vil de stå alene med en masse problemer i landet.

3. Strategisk Kompas

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3826 – bilag 2 (samlenotat side 6)

Rådsmøde 3807 – bilag 2 (skriftlig forelæggelse af rådsmøde udenrigsanliggender 12/7-21)

Udenrigsministeren: Kompasset skal sætte retningen for EU's forsvars- og sikkerhedspolitiske samarbejde i de kommende 5-10 år. På mødet forventes den høje repræsentant at præsentere det første udkast til kompasset efterfulgt af en drøftelse af indholdet blandt ministrene. Det er forventningen, at kompasset skal vedtages i marts 2022 under fransk EU-formandskab.

Regeringen har fra starten bakket op om udviklingen af kompasset. Det skal gøre EU i stand til at tage et større ansvar i sikkerheds- og forsvarspolitikken. Det er nødvendigt i lyset af det forværrede trusselsbillede. Vi har samtidig understreget, at udviklingen af kompasset og EU's forsvars- og sikkerhedspolitik bør ske i tæt samarbejde med NATO og naturligvis USA.

Det seneste års tid har medlemsstaterne præsenteret og fremmet deres bud på, hvad kompasset bør fokusere på. Opgaven er nu at konkretisere kompasset til et operationelt og fokuseret dokument.

Fra dansk side er vi kommet med flere indspil. Vi har f.eks. foreslået en diplomatisk værktøjskasse mod hybride trusler såsom påvirkningsoperationer. Derudover er vi kommet med indspil til, hvordan vi bør styrke EU-NATO-samarbejdet. Vi har også understreget behovet for at indtænke maritim sikkerhed, klimasikkerhed, nye teknologiske og økonomiske sårbarheder, civil krisestyring og irregulær migration i kompasset. Forsvarsforbeholdet forhindrer ikke Danmark i at deltage i udviklingen af kompasset og dets efterfølgende implementering.

Kompasset forventes dog at berøre områder, som Danmark ikke vil have mulighed for at deltage i. Det gælder f.eks. de dele, der måtte berøre EU's militære operationer og missioner samt PESCO (det permanent struktureret samarbejde). Men for hovedparten af emnerne påvirker forsvarsforbeholdet ikke vores aktive deltagelse. Jeg ser derfor frem til drøftelserne frem mod vedtagelsen af det endelige kompas til foråret.

Ulla Tørnæs: Hvad er ministerens holdning til, at der er dele af det strategiske kompas, som vi ikke kan være en aktiv del af, men blot må se til bliver gennemført?

Udenrigsministeren: Socialdemokratiet har to gange anbefalet danskerne at ophæve eller ændre forbeholdene. Danskerne har takket nej – det respekterer vi – og på nuværende tidspunkt står forsvarsforbeholdet ikke i vejen for en aktiv varetagelse af de danske sikkerhedspolitiske interesser. Vores sikkerhed er grundlæggende forankret i det tætte transatlantiske samarbejde i NATO med USA i spidsen. Så trods forbeholdet engagerer vi os i globale sikkerhedsspørgsmål, herunder selvfølgelig også med europæiske partnere. Gennem EU-samarbejdet er vi med i store dele af forsvarspolitikken, bl.a. om cyberhybride trusler, for de aktuelle sikkerhedstrusler kræver, at vi svarer igen. Vi har i regi med EU, hvor vi kan tilskrive cyberangreb til aktører, institutioner, lande, og vi kan og har allerede indført cybersanktioner. EU spiller en meget vigtig rolle på de områder, og det er vi selvfølgelig fuldt ud med i. Hvis der opstår en situation, hvor forsvarsforbeholdet står i vejen for, at

vi kan varetage afgørende danske sikkerhedsinteresser, vil situationen være en anden. Så bør danskerne have mulighed for at tage stilling, men det er ikke vores vurdering, at vi er dér lige nu.

Kim Valentin: Det viser sig jo, at forsvarsforbeholdet er et problem. Man kan ikke blive ved med at gå rundt om den varme grød, så vi bliver nødt til at drøfte det. Danmark skal selvfølgelig være med til at drøfte en ny EU-reaktionsstyrke. Hvad er i den forbindelse en styrkelse af kapabilitetsområdet?

Hvad skal vi være med til, og hvad skal vi ikke være med til? Vi kan ikke bare stå og kigge på så vigtige områder. Vi må have en ny folkeafstemning og spørge danskerne, om vi virkelig skal have et forsvarsforbehold, eller om vi skal være med til at styrke det europæiske forsvar. Vi er jo en væsentlig del af det, og sagen bliver varmere og varmere. Derfor håber jeg, at regeringen snart får taget hånd om problemet med forsvarsforbeholdet – nu må der ske noget.

Udenrigsministeren: Jeg mener, at den vigtigste opgave for dansk og europæisk sikkerhed på nuværende tidspunkt er at styrke NATO og det transatlantiske samarbejde med USA og Canada for at imødegå de sikkerhedstrusler, vi står over for. Det er desuden nødvendigt, at vi i EU udvikler vores samarbejde til at imødegå sikkerhedstrusler, som anno 2021 har fået en anden karakter. Der er mange nye hybride trusler, f.eks. brug af migranter som våben, cyberangreb, hackerangreb og desinformation.

Når det kommer til at styrke vores sikkerhed, kan EU spille en kæmpe rolle i samarbejdet med NATO – frem for duplikere hinanden og skabe en parallel militær struktur, skal vi komplementere hinanden. Det er jo de samme styrker og de samme mennesker, der skal bruges.

Vi har lige haft møde med NATO's generalsekretær, Jens Stoltenberg, i forbindelse med Nordisk Råd, og han gav meget klart udtryk for vigtigheden af, at vi ikke begynder at opfinde nye strukturer. Der mangler ikke struktur, men handling til at håndtere de sikkerhedstrusler, vi står over for. Og jeg er enig med Kim Valentin i, at vi skal gøre endnu mere. Jeg er selv stærk tilhænger af cybersanktioner, tilskrivelse af cyberangreb mod statslige og andre aktører, beskyttelse af vores sårbare kritiske infrastruktur og teknologi. Det er en vigtig del af forsvaret anno 2021. Teknologi er en integreret del af svaret på, hvad man gør mod dem, der truer os.

Jeg vil meget gerne diskutere forsvarsforbehold – det er en vigtig debat – men regeringen mener ikke, at vi er i en situation, hvor det er afgørende for dansk sikkerhed, at vi afskaffer forsvarsforbeholdet. Kommer vi i en sådan situation, vil tingene stille sig anderledes, men det er vores klare vurdering, at det ikke er tilfældet for nuværende. Derfor synes jeg, at vi snarere bør bruge kræfterne på at finde ud af, hvordan vi kan få NATO og EU til at arbejde sammen på en effektiv måde, og hvor vi hver især kan varetage vigtige sikkerhedsopgaver. Vi har afholdt op til flere folkeafstemninger, hvor Venstre og Socialdemokratiet har været på samme side, men som vi har tabt. Måske skyldtes det, at der ikke var en åbenlys brændende platform, som kunne have ført til et andet resultat.

Katarina Ammitzbøll: Ved en anden lejlighed vil vi gerne høre mere om, hvorfor ministeren ikke mener, at det giver mening at drøfte forsvarsforbeholdet – det er jo en lidt større diskussion.

Kim Valentin: Jeg sidder i plenarforsamlingen i Konferencen om Europas Fremtid og i EU in the World, og her drøfter man, hvordan Europa og EU skal deltage i sikkerhedsskabelse inden for EU's

grænser både nu og i fremtiden. Vi kan se, at forsvarsforbeholdet lægger hindringer for Danmarks deltagelse i forskellige fora og indsatser, selv om vi godt kan deltage i noget.

Jeg tror, at danskerne vil lytte, hvis vi siger, at det er tid til, at vi taler om fremtiden for EU, hvor sikkerhed og forsvar er vigtige områder. Vi skal selvfølgelig være med ved bordet, og derfor vil jeg opfordre ministeren til at indkalde Folketingets partier til en i første omgang uformel drøftelse af, hvad vi synes om forsvarsforbeholdet. Det er ikke nogen hemmelighed, at Venstre presser på for at få en debat om forsvarsforbeholdet, der forhindrer os i at deltage i aktiviteter, som rent faktisk kan være gunstige for Danmark. Vi har også et ansvar for at gøre det, for i Danmark er vi faktisk rigtig gode til sikkerhed og forsvar.

Udenrigsministeren: Jeg er enig med både Katarina Ammitzbøll og Kim Valentin – jeg er stærk tilhænger af at drøfte forsvarsforbeholdet, og synes i dén grad, at tiden kalder på debat om alle sider af vores forsvars- og sikkerhedspolitiske samarbejde i EU og NATO. Men regeringen mener ikke, at vi er i en situation, hvor forsvarsforbeholdet står i vejen for, at vi kan varetage afgørende danske sikkerhedsinteresser. Hvis vi kommer i en situation, hvor afgørende danske sikkerhedsinteresser er på spil, så er det en anden sag.

De aktuelle sikkerhedstrusler er jo ikke kun af militær karakter, det er også cybertrusler, desinformation og migranter, der bliver brugt som våben. Der er en masse områder, hvor EU kan udvikle samarbejde til at beskytte vores sikkerhed og forsvare os bedre, og det er regeringen stærk tilhænger af. Men vi er ikke enige med Venstre i, at vi skal have en forsvarsforbeholdsafstemning i overmorgen eller i løbet af meget kort tid, hvis det er det, man mener.

Jeg tror, at man skal tænke sig rigtig godt om og vente på den brændende platform og så lægge alle kræfter i at udvikle samarbejdet inden for de rammer, der nu engang ér. Danmark er et af de mest aktive lande på udenrigs- og sikkerhedspolitikken trods vores forbehold – vi er f.eks. til stede i Sahel, vi leder NATO's mission i Irak, og både denne og den forrige regering har været meget aktive, hvilket vi kan fortsætte med at være. Så jeg vil gerne advare mod at male et billede af, at vi ikke er aktive, og vi mener ikke, at forsvarsforbeholdet skal til afstemning nu, men vi byder debatten velkommen.

Kim Valentin: Jeg siger ikke, at vi skal have en afstemning i morgen, men vi skal planlægge, hvordan vi gør, og derfor opfordrer jeg ministeren til at indkalde Folketingets partier til en uformel drøftelse. Den europæiske sikkerhedssituation er helt anderledes, verdens sikkerhedssituation er totalt anderledes end for 5 og 10 år siden, og det kalder på en drøftelse. Det er rigtigt, at vi deltager mange steder, men vi bør netop drøfte en afskaffelse af forsvarsforbeholdet, så vi kan deltage endnu mere. Hvis vi holdt os ude af det hele, ville det ikke have den store effekt at afskaffe det.

Udenrigsministeren: Jeg er stærk tilhænger af, at vi drøfter alle aspekter af udenrigs- sikkerheds- og forsvarspolitik både i EU- og NATO-kontekst, og jeg vil meget gerne drøfte det med partierne. Jeg har gjort regeringens holdning til forsvarsforbeholdet klar, men jeg tager meget gerne en dialog med Venstre og de øvrige partier om, hvordan vi kan styrke samarbejdet endnu mere. Regeringen er helt i front i denne diskussion.

Jeg arbejder som udenrigsminister hårdt for, at EU skal have en meget stærkere fælles rolle med hensyn til at imødegå sikkerhedstrusler. Men jeg appellerer til, at vi ikke duplikerer NATO, for det er

bureaukratisk og forkert taget vores transatlantiske alliance i betragtning. I stedet skal vi bruge kræfterne på at udvikle samarbejde, der beskytter os mod de nye typer trusler.

Vi skal kunne håndtere situationer som den på grænsen mellem Belarus og Polen, som er et NATO-land, og vi skal vi kunne håndtere det endnu bedre i fremtiden. Det kræver f.eks. bedre sikring af Europas ydre grænse, og at vi får stoppet hybridkrigsførelse. Vi vil meget gerne drøfte de emner, men vi vender tilbage til hvordan og i hvilket format, og jeg er glad for interessen for at drøfte sikkerhedspolitik.

4. Eventuelt

Belarus

Belarus er ikke på dagsordenen for rådsmødet, men jeg forventer, at det vil fylde en del i diskussionerne af aktuelle anliggender. Der er tale om en fuldstændig uacceptabel situation. Lukasjenko-regimet udnytter udsatte og sårbare migranter til at lægge pres på de EU-lande, der støder op til Belarus. Det er et kynisk og koldt misbrug af nogle stakkels mennesker. Jeg mener, at EU skal øge presset på Lukasjenko-regimet og svare skarpt tilbage med bl.a. sanktioner mod de ansvarlige for denne menneskefjendske instrumentaliserings af migration – hybridkrigsførelse, hvis man skal være mere præcis. Det arbejder vi meget aktivt for fra dansk side i godt samarbejde med vores EU-partnere.

Ulla Tørnæs: Det er godt, at der lægges op til en drøftelse af situationen i Belarus og Polen. Kan ministeren oplyse, hvad man fra dansk side vil lægge vægt på i drøftelserne – vil man øge presset på Hviderusland og nikke til eventuelle sanktioner?

Søren Søndergaard: Kommer diskussionen også til at handle om, hvordan man rammer dem, som hjælper Belarus? Jeg tror, at præsident Aleksandr Lukasjenko er relativ argumentresistent, og jeg tror ikke, at et pres på ham vil føre til resultater. Men han bliver understøttet af andre bl.a. luftfartsselskaber som Turkish Airlines, der flyver flygtninge til Polen. Hvilke konkrete planer er der for dem udover for Lukasjenko?

Udenrigsministeren: Alexander Lukasjenko bruger importerede migranter som et våben – mennesker, man skubber ud mod Europa. Mennesker, som bliver udsat for en kynisme fra Lukasjenkos side, som man har svært ved at forstå, men måske kan man se et mønster. Det var jo også Lukasjenko, som torturerede sine egne borgere i fængslerne og sendte sikkerhedsstyrker ud for at smadre fredelige demonstranter, heriblandt kvinder, der stod med blomster i hænderne. Det der foregår på grænseovergangen mellem først og fremmest Belarus og Polen, men også Litauen og Letland, er virkelig brutalt og stærkt bekymrende, og der er opstillet en masse sikkerhedsstyrker på både Belarus' og Polens side af grænsen. Situationen er meget alvorlig, og jeg har drøftet den indgående med mine kolleger. Jeg var i Berlin i går og i forgårs for at drøfte, hvad vi gør, med bl.a. min tyske kollega Heiko Maas.

Ulla Tørnæs spørger, hvad vi vil lægge vægt på i drøftelserne på rådsmødet på mandag. Vi arbejder på, at EU skal indføre stærkest mulige sanktioner mod både Lukasjenko og de mennesker og enheder, som gør det muligt at bruge migranter som instrument til hybridkrigsførelse. Jeg håber og tror, at vi kan få et markant og samlet EU-pres på Lukasjenko – og på Rusland – for at stoppe det. Hvis det at instrumentalisere mennesker på denne måde først begynder at tage fart, har det uoverskuelige konsekvenser, så jeg er meget optaget af det.

Anne Sophie Callesen: Jeg har tidligere spurgt både udlændinge- og integrationsministeren og statsministeren, om de var bekendt med situationen i Polen og Belarus, og jeg savner, at regeringen også forholder sig til, hvordan man håndterer grænsekontrollen på den polske side. Man kan kun have én holdning til adfærden fra belarusisk side – den har regeringen også fremlagt, og den

er Radikale Venstre selvsagt meget enige i. Det er jo fuldstændig uhyrligt, at man bruger mennesker som våben. Men hvad ved ministeren om Polens måde at bevogte grænsen på og om den sikkerhedszone, der er oprettet? Er det ministerens indtryk, at Polen overholder flygtningekonventionen?

Søren Søndergaard: Jeg tror at Lukasjenko er uden for pædagogisk rækkevidde, og derfor tror jeg ikke, at det betyder noget at lægge pres på ham. Han ved udmærket godt, at alle mister alt i det øjeblik, han begynder at give efter. Derfor handler det om dem, der bl.a. transporterer flygtningene eller immigranterne til Belarus, f.eks. Turkish Airlines og arabiske flyselskaber. Hvad lægges der op til at gøre i EU, når nu punktet kommer på dagsordenen?

Udenrigsministeren: Situationen ved grænseområdet mellem Belarus og Polen er kritisk, og den er eskaleret de seneste par dage. Der opholder sig omkring 3-4.000 irregulære migranter på den belarusiske siden af grænsen, og Polen vurderer, at der er risiko for, at yderligere 10.000 migranter vil ankomme til grænsen i den nærmeste fremtid. Situationen har ført til fysiske konfrontationer mellem polske grænsestyrker og migranter, der forsøger at krydse grænsen til Polen, som på grund af situationens udvikling har forhøjet sit beredskab fra 12.000 til 15.000 soldater i grænseområdet. Litauen har også forhøjet beredskab, og Tyskland har forstærket patruljeringen ved grænsen til Polen med ca. 100 mand. Der er desuden kommet flere end 1.000 migranter ind i Tyskland.

Vi skal stå sammen i EU om en effektiv kontrol med EU's ydre grænser og beskytte national og europæisk sikkerhed. Jeg er enig med kommissionsformand Ursula von der Leyen i, at dette ikke er immigrationspolitik, men Lukasjenko, der bruger mennesker til hybrid krigsførelse. Det skal stoppes. Vi må stå fast på, at alle lande har ret til at beskytte deres egne grænser, men selvfølgelig skal det foregå inden for konventionerne, som Anne Sophie Callesen spørger til. Jeg forventer naturligvis, at Polen såvel som Litauen i beskyttelsen af deres grænser holder sig inden for fundamentale rettigheder og forpligtelser og bl.a. sikrer retten til at søge asyl.

Anne Sophie Callesen: Jeg fik ikke svar på, om ministeren ved, om Polen overholder konventionerne og retten til at søge asyl. Jeg var i Polen for et par uger siden med en delegation fra Folketinget for at støtte op om kvinders rettigheder osv. Der blev vi orienteret om situationen ved grænsen, bl.a. af en ansat på ambassaden, og jeg går ud fra, at de oplysninger tilgår ministeren. Selvfølgelig er vi enige i, at der skal være kontrol med den ydre grænse, og derfor skal man behandle sagerne og adskille, hvem der er migranter, og hvem der er asylansøgere. Derudover er der det parallelle spor om at sætte ind over for Lukasjenko. Men det er jo meget nemt bare at sige, at de ydre grænser skal beskyttes, uden at ville forholde sig til, hvordan Polen rent faktisk gør det.

Udenrigsministeren: Regeringens store bekymring er ikke, hvad Polen gør på deres side af grænsen – den er, hvad Lukasjenko og Belarus gør på deres side. At man importerer migranter til Belarus, skubber dem ind mod en grænse i skovene og lader dem blive udsat for de umenneskelige forhold, vi har set reportager om, er udtryk for en brutalitet, en kynisme og en umenneskelighed, som jeg har svært ved at fatte. Det skal vi stoppe, og derfor er der på rådsmødet fokus på, hvordan vi kan sanktionere dem, som muliggør at bruge mennesker som våben, f.eks. flyselskaber.

Jeg nævnte tidligere nogle tal og indrapporteringer fra grænsen, og jeg ved ikke mere end det. Polen har øget antallet af styrker på deres side af grænsen, og som sagt forventer vi, at de overholder

regler og konventioner. Udfordringen her er ikke Polen, men Belarus og Lukasjenko og måske til dels også Rusland, hvis dette skal stoppes.

Anne Sophie Callesen: Det er meget spændende at høre om regeringens bekymring – det var bare ikke det, jeg spurgte om. Det blev også lidt antydnet, at vi i Radikale Venstre ikke er bekymrede over udviklingen – selvfølgelig er vi det. Men vi kan godt bekymre os om mere en én ting ad gangen. Der er ingen tvivl om, at årsagen til problemerne ligger på den belarusiske side af grænsen, og selvfølgelig skal der være kontrol med grænsen. Men er det ministerens opfattelse, at konventionerne bliver overholdt?

Katarina Ammitzbøll: Jeg er meget enig i mine kollegers spørgsmål om flygtninge. Lukasjenko bruger dem jo til at distrahere det internationale samfund, så man ikke lægger mærke til, hvad der sker internt. Jeg følger det tæt og får nyhedsbreve fra Belarus, og de voldsomme overgreb og fængslinger fortsætter. Hvordan vil man forholde sig til det på rådsmødet? Har de sanktioner, der foreløbig er indført, haft nogen effekt, og hvad forventer man at gøre?

Udenrigsministeren: Jeg beklager, at Anne Sophie Callesen ikke føler, at jeg svarer på spørgsmålet, og jeg har ikke beskyldt Radikale Venstre for at være naive omkring udfordringen. Jeg sagde meget klart, at vi dels forventer, at Polen selvfølgelig overholder deres forpligtigelser, dels ikke har dansk tilstedeværelse på grænsen mellem Polen og Belarus, og at jeg derfor ikke ved mere om situationen end Anne Sophie Callesen.

At bruge migranter er en bevidst handling fra Lukasjenkos side. Modsat andre tilfælde, hvor irregulære migranter kommer ind i Europa via menneskesmuglere, bliver det i dette tilfælde orkestreret af en præsident i et land, som bruger mennesker som hybridvåben i kampen mod EU. Det skal vi tage afstand fra, og vi skal reagere voldsomt på det, og jeg håber, at vi får vedtaget meget hårde sanktioner på rådsmødet.

Til Katarina Ammitzbøll: Den interne situation i Belarus er ikke på dagsordenen for rådsmødet, men vi skal diskutere migranthybridvåbnet, og hvordan vi stopper det. Danmark er gået i front hele vejen igennem, og vi drøfter også yderligere sanktioner. Forhåbentlig får vi en femte sanktionspakke, for vi skal have ramt det våben, som han har skabt ved at bruge migranter.

Tyrkiet

Søren Søndergaard: Siden det sidste møde blandt udenrigsministrene har vi haft en mærkelig sag. Danmark sendte en henvendelse til den tyrkiske regering sammen med en række andre EU-lande, hvilket Tyrkiet besvarede ved at ville udvise danske diplomater. Hvorfor blev den henvendelse udformet sammen med amerikanerne og canadierne? Hvorfor var det ikke gennem EU – det kan vi måske tage i en anden sammenhæng. Men jeg vil gerne vide, hvad EU's reaktion har været på Recep Tayyip Erdoğans provokation, for det fremstår jo, som om han har vundet? Den danske ambassadør forfattede en tekst om, at man havde villet overholde artiklen om ikke-indblanding i Wienerkonventionen om diplomatiske relationer af 18. april 1961. Derefter sluttede sagen ved, at Erdoğan sagde, at de pågældende lande havde givet indrømmelser og nu havde besluttet ikke at blande sig i Tyrkiets politik. Jeg ville forvente, at det gav anledning til en ekstrem stærk melding fra EU – måske oven i købet i form af konsekvenser. Eftersom det kommende møde er første lejlighed

til at diskutere det blandt udenrigsministrene, går jeg ud fra, at det kommer op, eller at Danmark vil sørge for, at det kommer op.

Udenrigsministeren: Det er rigtigt, at der har været en sag med danske ambassadører i Ankara, som sammen med andre europæiske og amerikanske ambassadører har henvendt sig til Tyrkiet om Osman Kavala-sagen. Det er ikke en ny sag, og det er ikke nogen overraskelse, hvad vi mener om den, hverken fra dansk, amerikansk eller europæisk side. Sagen egner sig på grund af sin karakter bedst til at blive drøftet i Udenrigspolitisk Nævn, men Danmark vil altid kæmpe for menneskerettigheder, og det gælder også i Tyrkiet.

Søren Søndergaard: Jeg har fuld forståelse for, at vi ikke kan diskutere sagen åbent. Men hvis EU ikke reagerer massivt på, at en dansk ambassadør og andre EU-ambassadører uden nogen reel grund bliver truet med at være persona non grata og udvisning, hvad skal man så bruge EU til? Hvad var EU's massive reaktion? Jeg ved godt, at man sagde, at man ikke måtte true ambassadører – men i offentligheden ser det nu ud, som om Erdoğan har vundet, fordi man udsendte erklæringen om, at man ikke vil blande sig i tyrkiske anliggender. Jeg var fuldstændig enig i det, ministeren sagde, men det er altså ikke det, der står på den danske og den amerikanske hjemmeside – her henviser man til Wienerkonventionen. Det er vel et spørgsmål for Europaudvalget, hvordan EU agerer i meget usædvanlige sager, som når der er trusler om udvisning af en hel række ambassadører.

Udenrigsministeren: Det er min klare opfattelse, at EU har bakket landene op hele vejen – herunder også Danmark. Det er ikke vores indtryk, at det bliver set som en sejr for Erdoğan, men det kan vi have forskellige holdninger til. Emnet drøftes ikke på mødet i FAC, men jeg kan bekræfte, at EU var meget aktiv i sagen på forskellig vis, og jeg har ikke på noget tidspunkt været i tvivl om, at EU vil bakke op, såfremt der er behov for det, og har gjort det længe i den slags sager. Med hensyn til det principielle i overtrædelse af menneskerettigheder foreligger der klare afgørelser fra Domstolen. Vi vil fortsat fremføre vores synspunkter, som du refererer til, og det kan man også gøre inden for Wienerkonventionen – det er ikke i konflikt med den.

5. Siden sidst

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

Punkt 2. Rådsmøde nr. 3827 (almindelige anliggender – samhörighed) den 18. november 2021

EUU alm. del (21) – bilag 69 (kommenteret dagsorden)

Udenrigsministeren: Jeg forelægger alle punkter til orientering.

1. Beslutning om San Marinos optagelse i EU's strategi for Adriaterhavs-regionen (EUSAIR)

– *Vedtagelse*

Rådsmøde 3827 – bilag 1 (samlenotat side 2)

Udenrigsministeren: EU's strategi for Adriaterhavs-regionen er et samarbejdsforum for lande i regionen, som skal fremme fælles initiativer og koordination mellem landene i regionen. Formålet er at opnå bedre forbindelse mellem landene og bidrage til øget økonomisk fremgang.

Strategien omfatter i dag fire EU-lande og fem ikke-EU-lande, der alle støtter San Marinos optagelse i strategien. Danmark er ikke med i Adriaterhavsstrategien. Fra dansk side kan man derfor notere sig enigheden om San Marinos optagelse blandt de nuværende medlemmer af strategien.

Medlemmerne havde ingen kommentarer til dette punkt.

2. Samhørighedspolitikens bidrag til genopretning, konkurrencedygtig bæredygtighed, grøn og digital omstilling, resiliens og økonomisk, social og territorial samhørighed – udfordringer og muligheder i de kommende år

– *Politisk drøftelse*

Rådsmøde 3827 – bilag 1 (samlenotat side 4)

Udenrigsministeren: Det er en åben politisk drøftelse af, hvordan den europæiske samhørighedspolitik bedst kan støtte genstarten efter covid-19-krisen og fremme de langsigtede målsætninger for samhørighedspolitikken. Det er den første erfaringsudveksling mellem EU-landene, efter de nye strukturfondsforordninger er trådt i kraft.

Efter oversendelse af samlenotatet til udvalget har formandskabet oplyst, at de ønsker at strukturere drøftelsen omkring to spørgsmål. For det første hvordan samhørighedspolitikken bedst samordnes med andre indsatser med henblik på at mindske udviklingsforskellene i EU og samtidig øge landenes modstandsdygtighed. For det andet hvorledes samhørighedspolitikken bedst tilpasses regionernes behov og bringes tættere på modtagerne.

For så vidt angår spørgsmålet om samordning af samhørighedspolitikken med andre indsatser, vil jeg fremhæve, at vi fra dansk side har prioriteret den grønne omstilling på små og mellemstore virksomheder i udmøntningen. Det skaber sammenhæng, synergi og øger den samlede effekt.

For så vidt angår spørgsmålet om at tilpasse samhørighedspolitikken til lokale behov, vil jeg fremhæve, at regeringen har valgt at lade lokale erhvervsfyrtårne stå for udmøntningen af en væsentlig del af midlerne. Det bidrager til at sikre lokal forankring og inddragelse. Og at midlerne anvendes på en måde, der svarer til lokale behov.

Søren Søndergaard: Regeringen skriver i samlenotatet: »Regeringen finder det vigtigt, at modtagerlandene efterlever EU's fundamentale rettigheder og retsstatsprincippet, og at der ikke sker svindel, korrupsion eller anden form for kriminalitet i forbindelse med den finansielle assistance under samhørighedspolitikken«.

Hvis man udsætter det citat for »ikkeprøven« og skriver det om til: Regeringen finder det ikke vigtigt, at modtagerlandene... – kan man se, at sætningen ikke har noget reelt indhold. Det interessante er, hvad konsekvensen skal være, hvis lande ikke efterlever EU's fundamentale rettigheder og retsstatsprincippet. Det må være muligt at diskutere på mødet, når nu det handler om, hvordan samhørighedspolitikken kan bidrage til at møde udfordringer og muligheder.

Udenrigsministeren: Det er måske selvindlysende, men jeg synes, at det er vigtigt at slå fast, at der f.eks. ikke må foregå svindel, og at de fundamentale rettigheder og retsstatsprincippet skal overholdes, når man modtager penge fra EU – jeg synes, at det er ret afgørende. Med den nye rammeforordning skal medlemslandene sikres vægt fra de grundlæggende rettigheder – overholdelse af Charter om Grundlæggende Rettigheder i forbindelse med gennemførelse af fondene. Det var en dansk prioritet under forhandlingerne. Medlemslandene er desuden forpligtet til at tage passende skridt for at undgå enhver forskelsbehandling på grund af køn, race, etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering – det synes jeg også er meget vigtigt i kraft

af nogle af de andre diskussioner, vi har. Det gælder gennem hele processen fra forberedelse, gennemførelse, overvågning, evaluering af programmerne og også rapporteringen om dem.

Hvis et medlemsland ikke overholder de nævnte forpligtigelser, kan Kommissionen helt eller delvis indstille støtte fra strukturfondene til et medlemsland, til problemet er løst. Regeringen er stærk tilhænger af, at vi kobler de fundamentale rettigheder og retsstatsprincippet med det at modtage penge fra EU, fordi vi tror, det er et effektivt middel til at fremme retsstatsprincippet og andre vigtige principper.

3. Eventuelt

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

4. Siden sidst

a) Orientering om dato for dom i sag for EU-Domstolen C-479/21 PPU, Governor of Cloverhill Prison m.fl.

EUU alm. del (20) – bilag 812 (notat om afgivelse af indlæg i sagen)

Udenrigsministeren: EU-Domstolen har oplyst, at der falder dom den 16. november 2021. Sagen handler om det irske retsforbehold og brexitaftalerne med Storbritannien (Udtrædelsesaftalen og Handels- og Samarbejdsaftalen). Den irske Højesteret har spurgt EU-Domstolen, om aftalerne med Storbritannien er bindende for Irland i lyset af det irske retsforbehold. Spørgsmålet er interessant for os, fordi det irske retsforbehold har samme anvendelsesområde som det danske – dvs. at EU-Domstolens svar også vil have betydning for os.

Regeringen støtter Irland, Rådets Juridiske Tjeneste og Kommissionen i, at brexitaftalerne er indgået med korrekt hjemmel, og at det irske retsforbehold derfor ikke finder anvendelse, hvorfor Irland er fuldt bundet af brexitaftalen.

Den 9. november 2021 kom der et forslag til afgørelse fra generaladvokaten, og på tirsdag den 16. november 2021 afsiges der dom. Jeg kan i øvrigt henvise til notatet om sagen oversendt til udvalget den 23. september 2021. Generaladvokatens udtalelse af 9. november følger i øvrigt regeringens synspunkter.

Kim Valentin: Vi har tidligere på mødet talt om forsvarsforbeholdet, og nu kommer retsforbeholdet så op, og det bliver faktisk aktiveret oftere end forsvarsforbeholdet. Jeg vil derfor også i denne sammenhæng opfordre ministeren til at være mere udfarende over for vores problemer med forbeholdene, for de afholder os fra at være med ved forhandlingsbordet.

Udenrigsministeren: Jeg kæmpede hårdt for ja til en tilvalgsordning, fordi det havde nogle åbenlyse fordele, som f.eks. at være med i Europolsamarbejdet. Vi vil gerne debattere forbehold, selv om tiden ikke er inde til forbeholdsafstemninger, men jeg er enig med Kim Valentin i, at debatten er vigtig, for det udvikler sig hele tiden. Der er også en jævnlig afrapportering om, hvad det f.eks. betyder for dansk politi, at de ikke kan søge i Europol og registre i øvrigt. Det synes jeg er vigtigt at få frem i debatten.

Punkt 3. Rådsmøde nr. 3825 (landbrug og fiskeri) den 15. november 2021

EUU alm. del (21) – bilag 69 (kommenteret dagsorden)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Jeg forelægger begge punkter til orientering.

1. Markedssituationen for landbrugsvarer

- *Information fra Kommissionen og udveksling af synspunkter*
Rådsmøde 3825 – bilag 1 (samlenotat side 2)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Markedssituationen er generel stabil, men der er også en vis usikkerhed i markedet. I en række sektorer er der store prisstigninger. Det gælder eksempelvis på smør. Det gælder dog ikke svinekød, hvor der har været store prisfald. Det skyldes bl.a. afrikansk svinepest i en række medlemslande og en opbremsning i eksporten til Kina. En række medlemslande forventes også at nævne de høje priser og manglende forsyning af handelsgødning.

Fra dansk side lægger vi ikke op til, at der skal iværksættes støtteordninger på nuværende tidspunkt. Det væsentligste er at sikre et velfungerende indre marked samt en stabil afsætning til verdensmarkedet.

Erling Bonnesen: Priserne på svineområdet går meget op og ned, og for nærværende er de meget lave bl.a. på grund af svinepest og mindre eksport til Kina. Tidligere har der været krisepuljer, når der har været tale om store midlertidige krisesituationer. Er der fokus på det nu? Hvis det er en mulighed, skal vi da også lige have vores bid af kagen, så vi kan hjælpe vores producenter.

Ministeren for landbrug, fødevarer og fiskeri: Både Erling Bonnesen og jeg var til stede ved Landbrug & Fødevarers delegeretmøde, hvor de lave priser selvfølgelig blev nævnt, og nogle producenter er pressede. Som jeg sagde indledningsvis, har vi ikke for nuværende planer om en krisepakke. Det bliver overvejet, men vi mener ikke, at det er relevant nu, og som vi har forstået det på Landbrug & Fødevarer, er de med på, at man lige ser tiden an, inden man kommer derhen.

Men det er rigtig godt, at Erling Bonnesen som altid udviser rettidig omhu og gør opmærksom på, at vi skal have det i baghovedet, for hvis det fortsætter, kan det kan blive nødvendigt med krisepakker. Vi håber jo på, at priserne kommer op igen. Jeg har lige været på statsbesøg i Berlin, hvor jeg talte med den tyske statssekretær på dette område, og hun gav udtryk for, at omstændighederne i Danmark er småting i forhold til, hvad de oplever i Tyskland. Vores foranstaltninger for at undgå afrikansk svinepest kommer os til gode nu og gør, at vi har bedre betingelser. Selv om det ser sort ud på mange måder, har vi bedre betingelser end i Tyskland, hvor det ved gud ser trist ud, og hvor priserne er endog meget lave.

2. Kommissionens meddelelse til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Ny EU-skovstrategi 2030

– *Vedtagelse af rådskonklusioner*

KOM (2021) 0572

Rådsmøde 3825 – bilag 1 (samlenotat side 6)

KOM (2021) 0572 - svar på spm. 2, om hvornår regeringen kommer med en detaljeret holdning til EU-skovstrategiens enkelte elementer, fra miljøministeren

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Jeg forelægger sagen på vegne af miljøministeren.

Rådskonklusionerne hilser overordnet EU's skovstrategi, som Kommissionen fremlagde i juli i år, velkommen. Strategien er forankret i den grønne pagt og EU's Biodiversitetsstrategi og er tæt knyttet til Fit for 55-pakken. Strategien fastlægger den overordnede ramme for EU's tilgang på skovområdet. Den understøtter en bæredygtig og multifunktionel skovdrift, der bl.a. skal bidrage til bioøkonomien, til kampen mod klimaforandringerne og beskyttelse af biodiversiteten.

Regeringen finder, at strategien med rette har identificeret et behov for øget beskyttelse af skovenes biodiversitet – og for at styrke skovenes bidrag til begrænsning af den globale opvarmning. Regeringen støtter udkastet til rådskonklusioner. Skovstrategien er et godt afsæt for en velkoordineret og styrket indsats for skovene i EU – og for fremme af bæredygtig skovdrift.

I forlængelse af skovstrategien vil jeg også lige nævne, at vi forventer, at Kommissionen snart kommer med et forslag om bekæmpelse af afskovning i forhold til import af en række fødevarer og tømmer. Det flugter fint med den nationale handlingsplan mod afskovning, men det vil være en stor fordel at få en fælles lovgivningsramme i EU, som kan speede arbejdet op og sætte ekstra tryk på.

Erling Bonnesen: I respekt for at ministeren for landbrug, fødevarer og fiskeri har forelagt det på vegne af miljøministeren, eftersender jeg mine mere specifikke spørgsmål til miljøministeren og vil her holde mig til det overordnede.

Det er fint og godt, at der er et overordnet strategisk fokus på biodiversiteten, og at der bliver gjort noget mere på området. Men jeg vil godt lige et spadestik dybere og se på den konkrete skovpolitik, og hvad man skal gøre i de enkelte lande.

Jeg synes, at det er vigtigt, at den konkrete skovpolitik forbliver en national kompetence. Der er stor forskel på de meget store skovområder i f.eks. Polen og Tyskland sammenlignet med områderne i Danmark, og det kan meget hurtigt give forskellige indfaldsvinkler og behov for forskellige biodiversitetsindsatser. Kan man allerede nu bekræfte, at den konkrete skovpolitik forbliver en national kompetence? Ellers vil jeg opfordre til, at man tager det synspunkt med sig til debatten i EU.

De dygtige danske skovejere har også behov for, at der fortsat skal være konkurrencedygtige og effektive rammevilkår for produktionsdelen af skovene. Vi er alle sammen enige om, at vi gerne skulle plante mere skov, men der skal også være en driftsøkonomi i det, så man kan sælge noget produktionsgavntræ og f.eks. få bygget flere huse.

Endelig synes jeg også, at vi i højere grad skal have undersøgt mulighederne for naturnær skovdrift i relation til det, jeg allerede har sagt. Kan ministeren sige noget om det? Ellers tager jeg det med i de skriftlige spørgsmål.

Anne Sophie Callesen: Jeg blev inspireret til en lidt anden holdningstilkendegivelse til ministeren: Radikale Venstre har et ønske om en meget ambitiøs forordning, når det kommer til at have en politik imod afskovning. Det er klart, at vi skal overholde nærhedsprincippet, men det skal ikke bruges som en ret til at ødelægge naturen. I øvrigt finder vi det meget afgørende, at der også vil være fokus på oprindelige folks rettigheder. Det område er ministeren jo bekendt med fra sit tidligere virke som udviklingsminister, og det har enorm betydning i forbindelse med afskovning. Vi opfordrer derfor regeringen til at arbejde for en ambitiøs aftale, der sikrer biodiversitet og klimamål, men også et bredere fokus på oprindelige folks rettigheder. Jeg er sikker på, at vi vender tilbage til dette område, så det er bare en tilkendegivelse herfra.

Ministeren for landbrug, fødevarer og fiskeri: Til Erling Bonnesen: Der skal ikke være tvivl om, at skovpolitik er et nationalt anliggende. Når det så er sagt, kan der være alle mulige grunde til at koordinere, planlægge og udarbejde strategi for, hvordan vi gør det klogest muligt. Med EU's nye landbrugspolitik har vi via den meget brede »Aftale om grøn omstilling af Dansk Landbrug«, som Erling Bonnesen og mange andre har været med til, haft mulighed for i Danmark at have en større satsning på skov, så vi får mere biodiversitet, vi får mindre kvælstofudledning, og vi får i det hele taget en mere klimavenlig drift af vores jorde, så det er positivt.

Anne Sophie Callesen spørger ind til afskovning, mens Erling Bonnesens hovedinteresse er skovstrategi i vores egne skove. Det ser ud til, at de fleste EU-lande er med på, at vi er nødt til at have mere skov. Det har en masse goder med sig. Afskovning ser vi primært i mellem- og lavindkomstlande, hvor man rydder skov for f.eks. at producere soja til europæisk landbrug eller palmeolie. Vi har for nylig lanceret en meget stærk strategi på det område, men vi har også en interesse i, at vi gør, hvad vi kan, på EU-niveau.

Der er meget stærke netværk af virksomheder i Danmark, som arbejder målrettet på at reducere brugen af den soja, der forårsager skovrydning i andre lande. Der er også et netværk, som arbejder på at undgå den form for palmeolie, der medfører, at man fjerner palmetræer. At vi har en national forankring af vores egen skovpolitik, er ikke til hinder for, at man kan være meget ambitiøs i EU i forsøget på at bekæmpe afskovning.

Vi skal være meget bedre til at købe den soja, som ikke er forbundet med skovrydning, og vi skal arbejde med planteprotein, f.eks. græsprotein, som man kan raffinere, så også enmavede dyr som grise og høns kan spise det og optage protein, i stedet for at man skal importere soja, som er superdyrt. Det er også en del af »Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug«.

Som det ser ud nu, har vi slet ikke potentialet herhjemme til at dyrke protein nok til, at vi helt kan udelukke soja, men vi kan forhåbentlig bevæge os derhen, hvor vi køber den type soja, der ikke medfører skovrydning. Vi er meget engagerede og meget ambitiøse i vores strategi, og vi har et imponerende godt samarbejde med en masse virksomheder, som virkelig gør en indsats for, at vi undgår afskovning.

Erling Bonnesen nævner behovet for gode rammevilkår for vores skove – det er regeringen enig i, og det arbejder vi på.

Anne Sophie Callesen: Jeg vil bare kvittere for et forbilledligt klart svar fra ministeren til både mig og Erling Bonnesen – måske kan andre ministre lade sig inspirere af det. Jeg fik muligvis taget Erling Bonnesen til indtægt for noget, han egentlig ikke mente, men tak for at gøre det klart og skille skidt og kanel ad. Vi har selvfølgelig ikke noget ønske om, at man fra EU skal blande sig i dansk skovpolitik på unødvendig vis, men omvendt skal vi, som ministeren adresserer, sikre oprindelige folks rettigheder og forhindre afskovning i mellem- og lavindkomstlandene.

Kim Valentin: Jeg var også glad for svarene, og jeg vil gerne spørge ind til skovstrategien. Høringssvarene er generelt positive, men der stilles lidt bekymringssspørgsmål til de nye certificeringsordninger. I øjeblikket har vi to certificeringsordninger: FSC og PEFC. Dansk Træforening mener, at begge er velfungerende, så hvorfor skal der noget nyt til? Træ- og møbelindustrien (TMI) frygter, at nye, frivillige certificeringsordninger vil underminere de eksisterende ordninger. Desuden stiller Dansk Industri sig kritisk over for, at regeringen ikke forholder sig til certificeringsordningen. Derfor er mit spørgsmål: Hvordan forholder regeringen sig til det? Under normale omstændigheder ville jeg have stillet et spørgsmål af så teknisk karakter på skrift, men fordi der bliver efterspurgt en holdning, tænkte jeg, at det kunne være noget, som regeringen havde drøftet og kunne give et svar på her.

Ministeren for landbrug, fødevarer og fiskeri: Regeringen har også studset lidt over indsigelserne om certificering. Der ligger jo gode ønsker og visioner bag, at man lægger vægt på, at der skal være en ny ordning. Man har bl.a. fokus på kulstofoptag og naturnær skovforvaltning, men når der kommer de høringssvar, som Kim Valentin refererer, vil vi nok lige tage lidt flere knæbøjninger og kigge på det. Det er rimelig tydeligt, hvad interessenterne siger, så hvis vi kunne lokke Kim Valentin til at oversende spørgsmålet skriftligt, kan vi gå lidt mere i dybden med, hvad det egentlig handler om – og måske også lige genoverveje, om det er dét værd. Ambitionen har været, at man skulle op i niveau, altså få et endnu bedre niveau af certificering. Det kan jo være, at man ved at have en dialog med de pågældende interessenter kan finde frem til, at det måske i virkeligheden er en meget god idé, eller det kan være, at de kan fortælle os, at det bliver for omstændeligt, fordi vi allerede har ordninger, der fungerer. Jeg tror, at Kim Valentin har forståelse for, at der somme tider er overvejelser, man ikke lige når at gøre sig, når der er så meget på paletten.

Kim Valentin: Det har jeg fuld forståelse for, og det var også derfor, jeg sagde, at jeg under normale omstændigheder ville sende spørgsmålet på skrift. Men certificeringsordninger belaster virksomhederne relativt meget, så jeg er interesseret i, hvad planen er. Hvis man bare skifter certificeringsordningerne ud, skal ret mange processer i virksomhederne ændres, og i sidste ende er det jo selvfølgelig til irritation for danske og europæiske virksomheder. Jeg fremsender spørgsmålet skriftligt, så vi kan dykke lidt mere ned i det. Desuden synes jeg, at det er en rigtig god idé, at ministeren går i dialog med interessenterne ved siden af.

Ministeren for landbrug, fødevarer og fiskeri: Det er en aftale. Der er lagt et vist forbehold ind i rådskonklusionerne, hvor man nævner, at det kan medføre ekstra administration, nye byrder og besvær, og det er jo ikke intentionen. Intentionen er mere kvalificeret arbejde, og jeg tror, at det ville være godt, hvis vi får lidt tid til at have denne dialog. På den måde får vi bedre mulighed for at

finde ud af, om den ekstra gevinst, vi får, står mål med det potentielle besvær, der måtte være. Det er altid klogt at gøre de overvejelser.

Kim Valentin: Det er meget klogt. Jeg har kun bragt det op, fordi det ikke bliver nævnt i regeringens holdninger. Det er jo ikke et forhandlingsoplæg, men jeg ville lige vise min interesse, hvis det kommer til det.

3. Eventuelt

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

4. Siden sidst

a) Orientering om status for sag ved EU-Domstolen C-159/20 Kommissionen mod Danmark vedrørende brug af betegnelsen "feta"

EUU alm. del (19) – bilag 855 (notat om afgivelse i sagen C-159/20)

EUU alm. del (19) – bilag 577 (notat om Kommissionens stævning mod Danmark i sag C-159/20)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Udvalget fik sidste år notater med en orientering om sagen. Det er fortsat regeringens overbevisning, at Danmark ikke begår traktatbrud. Regeringen mener, at danske virksomheder har lov til at fremstille og eksportere ost under betegnelsen »feta« til lande uden for EU. Der er indgivet processkrifter, som skal underbygge denne holdning.

Sagen er på vej ind i den afsluttende fase. Domstolen har meddelt, at den har besluttet, at sagen afgøres uden mundtlig forhandling. Retten består i denne sag af fire dommere og en generaladvokat. Der er endnu ikke fastsat dato for generaladvokatens udtalelse eller for afsigelsen af dommen.

b) Orientering om status for forslag om fiskerimuligheder for 2022 i Nordsøen mm.

KOM (2021) 0661

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Kommissionens forslag om fiskerimuligheder for 2022, blev fremlagt i sidste uge. Forslaget vedrører bl.a. forhandlingerne om de bestande, som er delt med Norge og Storbritannien, så det er et kompliceret forhandlingsforløb. Det ved vi også fra tidligere – navnlig sidste år. Det betyder også, at Kommissionens forslag fra sidste uge ikke indeholder ret mange tal og forslag til kvotestørrelser. Det gælder ikke mindst for de mest centrale arter for Danmark. De afventer nemlig forhandlinger med netop Norge og Storbritannien.

Generelt viser rådgivningen fra Det Internationale Havundersøgelsesråd (ICES), at torsk fortsat er en udfordring bl.a. i Nordsøen og Skagerrak samt i Kattegat. Andre bestande som f.eks. rødspætte, kuller og jomfruhummer i Nordsøen, Skagerrak og Kattegat har det godt. Torsk i Nordsøen og Skagerrak er en af de fælles bestande med Norge og Storbritannien, hvorfor Kommissionen ikke har fremlagt et forslag til en kvote. I forslaget indgår derimod en videreførelse af dette års supplerende foranstaltninger for torsk i Kattegat i form af selektive redskaber eller projekt med fuldt dokumenteret fiskeri med kameramonitorering.

I modtager senere et grundnotat med en nærmere beskrivelse af sagen. I forbindelse med at sagen forelægges til forhandlingsoplæg forud for rådsmødet i december, vil vi få lejlighed til mere grundigt at drøfte sagen.

Medlemmerne havde ingen kommentarer til dette punkt.

Punkt 4. Rådsmøde nr. 3828 (udenrigsanliggender - udvikling) den 19. november 2021

EUU alm. del (21) – bilag 69 (kommenteret dagsorden)

Udviklingsministeren: Jeg forelægger alle punkter til orientering. Jeg har desuden arbejdet for at få en drøftelse af udviklingen af situationen i Etiopien, som jo er meget bekymrende, sat på dagsordenen på rådsmødet, og det vil blive behandlet som et uformelt punkt. Vi bør i Bruxelles drøfte, hvad situationen betyder for EU's udviklingssamarbejde med Etiopien. Samtidig må EU fortsat presse på for humanitær adgang med fælles stemme.

1. Vand i EU's eksterne relationer – Centralasien

– *Politisk drøftelse/ rådskonklusioner*

Rådsmøde 3828 - udenrigsanliggender – bilag 1 (sammenotat side 2)

Udviklingsministeren: Vand er en mærkesag for det slovenske formandskab. Drøftelsen af vand i EU's eksterne relationer vil fokusere på Centralasien, og der skal vedtages rådskonklusioner, som fremhæver vands rolle i EU's eksterne politikker.

Jeg vil til rådsmødet især fokusere på følgende: Den klare kobling mellem vandområdet og klimaforandringerne, ligestilling i adgang til vand og sammenhængen mellem vandmangel og konfliktudløsning. Danmark har øget fokus på vand i vores udviklingsstrategi. Omkring 300 millioner mennesker i Afrika syd for Sahara har ikke adgang til rent drikkevand, og med den nye udviklingspolitiske strategi »Fælles om Verden« styrker vi indsatsen for klimatilpasning og især vandområdet markant. Både igennem myndighedssamarbejde og forsyningssanitet og også omkring spildevand.

EU er verdens største udviklingsaktør, og Danmark presser på for at støtte klimaambitionerne i EU's udviklingssamarbejde, og det vil vi naturligvis fortsætte med – ikke mindst når det kommer til klimatilpasning og til drøftelsen omkring vand.

Katarina Ammitzbøll: Vand er i højere grad end andre ressourcer årsag til konflikt i Centralasien. Forvaltningen af vand er ledet af Rusland. Vil EU fortsat give budgetstøtte til et så betændt område? Kunne ministeren tænke sig at sætte fokus på, hvordan pengene allokeres, og hvordan man kan få skabt en mere tydelig afrapportering?

Udviklingsministeren: Jeg synes, at din pointe om Rusland er rigtig god. Den flugter selvfølgelig med EU's ruslandspolitik i øvrigt, men jeg vil rigtig gerne være med til at fremhæve den på rådsmødet. Det er ikke bare i Centralasien, men i store dele af verden, at den knappe vandressource, som bliver mere og mere knap, udløser konflikter.

Vand er selvfølgelig også blevet drøftet i vores nye udviklingspolitiske strategi. Tilvejebringelse af vand kan være med til dels at reducere fattigdom og fødevarer sikkerhed, dels at reducere nationale, regionale og i og for sig også næsten geopolitiske konflikter, og derfor er det så vigtigt, at vi fokuserer på det. Derfor er det også godt, at formandskabet har fokuseret på det i denne periode.

2. Udkast til Rådets afgørelse om undertegnelse på Den Europæiske Unions vegne og midlertidig anvendelse af partnerskabsaftalen mellem Den Europæiske Union og dens medlemsstater på den ene side og medlemmerne af Organisationen af stater i Afrika, Caribien og Stillehavet (OACSS) på den anden side

– *Sagen er ikke på dagsordenen for rådsmødet (udenrigsanliggender - udvikling) den 19. november 2021, men forventes vedtaget på et kommende rådsmøde*

KOM (2017) 0763

Rådsmøde 3828 – bilag 1 (samlenotat side 4)

EUU alm. del (17) – bilag 600 (udvalgsmødereferat side 745, forelagt til forhandlingsoplæg i EUU 16/3-18)

Udviklingsministeren: Jeg vil gerne orientere jer om Post-Cotonouaftalen – den nye partnerskabsaftale mellem EU-landene og de 79 lande i Afrika, Caribien og Stillehavsøerne. Aftalen er ikke på dagsordenen for rådsmødet for udviklingsministrene, men det slovenske formandskab stiler mod, at der ved et senere rådsmøde skal vedtages en afgørelse om undertegnelse og midlertidig anvendelse. Rådsafgørelsen vil med andre ord give Kommissionen bemyndigelse til at underskrive aftalen på egne vegne, og den vil lade aftalen træde midlertidigt i kraft med nogle fastlagte undtagelser. Undtagelserne er allerede godkendt i Rådet.

Vi forventer, at underskrivelsen vil foregå i foråret 2022, og jeg regner med at underskrive på Danmarks vegne. Derefter vil aftalen træde midlertidigt i kraft fra juni 2022 og indtil alle EU-lande og partnerlande har været igennem de nødvendige interne ratifikationsprocedurer. Folketinget vil blive inddraget i ratifikationen af aftalen i overensstemmelse med retningslinjerne for denne type af aftaler.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at orientere jer om aftalens endelige form efter de virkelig lange forhandlinger. Regeringen har arbejdet aktivt for en række danske prioriteter, og det er lykkedes at medvirke til, at aftalen indebærer en række fremskridt inden for de prioriteter, hvoraf jeg især vil fremhæve nogle få:

- Forpligtelsen om klimaforandringer og bæredygtig udvikling, herunder Parisaftalen.
- Seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder (SRSR), som nævnes i den generelle del, og der er også henvisning til både Cairo- og Beijinghandlingsplanerne.
- Mere omfattende og balanceret tilgang til migration og mobilitet, og at der er mere transparente procedurer for at opnå ret til at arbejde eller studere. Forpligtelserne til at adressere grundlæggende årsager til grænseoverskridende kriminalitet og menneskesmugling.
- En klar accept af forpligtelsen til at tilbagetage egne borgere; den er desuden forstærket med en række nye specifikke omfattende retningslinjer.

Med disse fire punkter tilsammen er det regeringens vurdering, at aftalen sætter en god ramme for det kommende samarbejde mellem parterne og flugter med de danske prioriteringer, som vi har holdt fast i hele vejen igennem. Det vurderes, at aftalen ligger inden for forhandlingsoplægget fra Europaudvalget tilbage fra 2018.

Kim Valentin: Jeg er enig i ministerens vurdering af, at det er godt, at vi kom så langt på alle de nævnte punkter, men er der områder i aftalen, hvor ministeren tænker, at vi kunne have fået noget mere ind, eller at vi ikke gik langt nok?

Søren Søndergaard: Ministeren må gerne uddybe denne del af samlenotatet:

»Fra visse EU-medlemslandes side har der under forhandlingerne været udtrykt skepsis omkring visse elementer af aftalen, herunder bl.a. vedrørende SRSR og migration. Det kan på nuværende tidspunkt ikke udelukkes, at denne skepsis kan få indvirkning på den nationale ratificeringsproces i disse lande.«

Udviklingsministeren: Både Kim Valentin og Søren Søndergaard spørger til aftalens indhold og til, hvor vi har forhandlet. Det er især afsnittet om menneskerettigheder, der har været drøftet. Det kommer heller ikke bag på jer, at Polen og Ungarn har udtrykt en høj grad af skepsis over for SRSR-området, og det er det, vi har stået stejlt på at kæmpe igennem. Det er eksempelvis hele LGBT+-området, som vi har vægtet højt, og som også er vægtet meget højt i vores udviklingspolitiske strategi. Det kunne forhandlerne desværre ikke blive enige om. Argumentet var – særligt fra de afrikanske lande – at det ikke burde omfattes af en multilateral aftale, men forblive nationale kompetencer. Vi kender rumlen, men vi har fået lagt rigtig godt pres på, og jeg synes, det har været succesfuldt.

Vi har arbejdet for at sikre, at der ikke blev mulighed for at diskriminere på baggrund af køn, etnisk oprindelse eller tilhørsforhold, religion og tro, politisk tilhørsforhold eller handicap, men som sagt har nogle arbejdet imod. FN's ramme om verdensmålene, Leaving no one behind-løftet, giver efter vores mening alle det bedste afsæt til at understrege, at det altså vitterligt gælder alle grupperinger, og det står vi jo meget stærkt på med ligesindede lande. Vi har primært kæmpet for de seksuelle rettigheder og reproduktiv sundhed.

Ulla Tørnæs: Jeg vil gerne kipse med et anerkendende flag, hvis der findes sådan et, for, at vi nu er ved at være fremme ved målstregen for en afløser til Cotonouaftalen. Godt gået, og så vidt jeg kan høre på ministeren, holder det sig inden for det mandat, som den tidligere regering hentede i Europaudvalget for nogle år siden.

Det bliver understreget, at der nu bliver bedre muligheder for tredjelands borgere for at arbejde og studere i EU. Hvilken indflydelse får det på dansk lovgivning og dansk praksis? Jeg tænker her på beløbsordningen, som jo bremser rigtig mange i at komme til Danmark og bidrage med arbejdskraft. Jeg tænker også på f.eks. de nepalesiske studerende, som ikke kan få opholdstilladelse og få mulighed for at studere på f.eks. Niels Brock eller på IBC i Kolding – der er konkrete sager. Bliver det løst med den nye afløser for Cotonouaftalen?

Med den nye aftale bliver det endnu engang understreget, at lande selvfølgelig har en forpligtelse til at tage imod egne borgere. Der kunne f.eks. være tale om afviste asylansøgere, som hjemlandet selvfølgelig skal tage imod. Men det står der faktisk også i den nuværende Cotonouaftale. Spørgsmålet er derfor, hvad det nye er? Og hvad kobler man en eventuel sanktion op på, hvis et land nægter at tage imod f.eks. afviste asylansøgere?

NOT Udviklingsministeren: Jeg kan nok ikke give et helt fyldestgørende svar på spørgsmålene om de studerende, beløb og ophold, men jeg vil sørge for, at vi udarbejder et til dig. Vi tager det med, og

det er selvfølgelig noget af det, der skal ligge i den godkendelse, der skal til fra dansk side. Vi ved jo, hvilke implikationer der kan være i forbindelse med både at arbejde og studere for dem, der kommer udefra.

Den endelige aftaletekst indeholder en klar reference til den internationale forpligtelse om tilbagetagelse af egne statsborgere uden betingelse. Samtidig er man som noget nyt og efter meget hårde forhandlinger nået frem til en enighed om specifikke retningslinjer for tilbagetagelsen samt sproget omkring forstærket samarbejde og engagement i at efterleve forpligtelsen også i praksis. Retningslinjerne fastlægger de nøjagtige procedurer for tilbagetagelsen af personer uden lovligt ophold, og enhver tilbagetagelse skal ske uden betingelser eller yderligere formaliteter af pågældende personers identitet og nationalitet. Aftalen tilsiger også, at hvis en part ikke respekterer de internationale tidsfrister i forbindelse med tilbagetagelsen, kan den anden part træffe modsvarende forholdsmæssige foranstaltninger. Det er virkelig forsøgt udboret i aftaleteksten.

Kim Valentin: Værdimæssigt ligger vi jo ret langt væk fra de fleste af landene i Afrika og faktisk også en del af de tidligere østeuropæiske lande i spørgsmål om lgbt+-rettigheder, kvinders rettigheder og forskellige andre værdisæt. Jeg sidder i IPU sammen med Søren Søndergaard, hvor vi oplever, at afrikanske stater overhovedet ikke forstår, hvordan man skal behandle folk, der bare ser en lille smule anderledes ud end dem selv, med respekt. Derfor bliver sanktionsregimet jo fantastisk vigtigt i aftalen, for det er min erfaring, at de absolut ikke lytter, hvis ikke man har en måde at sanktionere på. Jeg glæder mig til, at vi bliver sat lidt mere ind i det, som Ulla Tørnæs også spurgte til. Jeg hørte ikke svaret på hendes spørgsmål – måske var jeg lidt uopmærksom. Men hvis det er muligt for ministeren at svare på det, vil jeg sætte pris på det.

Søren Søndergaard: Der står i samlenotatet, at varige uoverensstemmelser i sidste ende kan føre til suspendering af hele eller dele aftalen for de overtrædende parter. Så det er jo interessant at få at vide, efter hvilke regler den suspendering finder sted.

Udviklingsministeren: Det er rigtigt, som Søren Søndergaard nævner, at suspendering står skrevet ind i rammen for aftalen, og det er også et svar til Kim Valentin, som også spørger ind til sanktioner. Vi ved også bare fra det interne EU-samarbejde, hvor vanskeligt det er at stå på og presse de holdninger igennem, som vi mener er de grundlæggende holdninger på dette område – også blandt de 27 EU-lande.

Jeg vil være ærlig og sige, at det er et problematisk forhold for mig som minister, når jeg diskuterer rettighedsspørgsmål i lande uden for EU, som har en bevidsthed om, hvilken forskellighed der ligger blandt EU-landene. For det er jo springende punkter, når det gælder rettigheder. Jeg har lige været på en rejse, hvor vi fokuserede på piger og kvinders rettigheder, og det kan godt være, at man nogle steder har politisk medvind, men man har også obstruktioner, som ligger i kulturelle bindinger. Det er i høj grad de ældre generationer i et land, som bærer holdningerne videre, og dermed får man ikke den progression, man gerne vil have.

Men som jeg gav udtryk for, synes jeg, at vi står et sted, hvor vi kan bruge verdensmålene som rammen for, hvad vi *skal* have igennem. Vi må fortsætte med at bruge vores kritiske diplomati, som vi har gjort i årtier i Danmark, og det bliver vi også ved med at gøre.

Sanktioner er altid et svært instrument, for hvor er det, man skal stramme dem? Skal man ekskludere, så man slet ikke har en dialog? Post-Cotunouaftalen har ligesom den første aftale bestemmelser netop for politisk dialog om menneskerettigheder, hvor demokrati og god regeringsførelse er væsentlige. Fremover vil det også være regeringens opgave at arbejde for, at netop det rammeværk bliver udnyttet maksimalt og optimalt.

3. Eventuelt

Vaccinedeling

Udviklingsministeren: Kommissionen ønsker at drøfte medlemsstaternes vaccinedonationer og behovet for vacciner, særligt i Afrika. Danmark har forpligtet sig til at donere over 6 millioner vaccinedoser, og vi står over for at annoncere nye donationer i nær fremtid. Vi har særligt fokus på vaccineudrulning i netop Afrika, og vi arbejder hårdt for, at doserne når frem, og at ingen går til spilde.

Vi oplever desværre, at der er udfordringer. Vaccineproducenterne har ikke leveret det, de skulle, og de stiller forskellige juridiske krav ved donationer. Andre medlemslande oplever også disse udfordringer. Regeringen presser på for, at Kommissionen går i direkte dialog med producenterne for at få løst problemerne, og jeg vil gentage den opfordring på mødet.

Søren Søndergaard: Bringer det overhovedet ikke ministeren i tvivl om, hvorvidt det er klogt, at Danmark har været blandt de lande, der har stået stærkest på, at EU skulle blokere for ophævelse af TRIPS-waiveren i WTO, hvilket ellers ville gøre det muligt at producere vacciner i den tredje verden? Ministerens udtalelser er jo én stor underkendelse af regeringens projekt – nemlig at overlade det til det private erhvervsliv. De har ikke leveret det, de skulle levere, og det koster hundredtusindvis af menneskers liv. Alligevel står Danmark i front sammen med enkelte andre lande i EU for at blokere for, at man bruger den løsning, man f.eks. brugte med aidsmedicinen, hvor man forstod, at der findes ting, der er så vigtige, at man ikke bare kan agere som normalt. Var det ikke en meget harmdirrende og grundlæggende kritik, som ministeren i virkeligheden rettede af den måde, som tingene foregår på?

Udviklingsministeren: Jeg deler fuldt og helt ambitionen om, at vi skal øge adgangen til sikre og effektive vacciner – vi har kæmpet for det hele vejen igennem, og jeg mener virkelig også, at vi bidrager til det. Vi har ligesom andre EU-lande givet udtryk for en vis skepsis over for at suspendere patenterne, som ligger i waivertilgangen, fordi jeg stadig mangler at blive overbevist om, at patenterne rent faktisk er obstruktionen og problemet. Og det har vi jo diskuteret rigtig mange gange.

Mange har sagt, at der vil være mulighed for at gøre det, men der er også mange, der ikke har søgt omkring de muligheder, der faktisk ville være. Meget tyder på, at udfordringerne ligger et andet sted. Selv om man ophævede patentet, er der udfordringer i, at der kræves højt specialiserede funktioner og kompetencer, både til f.eks. kvalitetskontrol, produktionsudstyr og råmaterialer.

Diskussionen om donation af vacciner ligger primært på udenrigsministerens område, men vi har diskuteret det.

Når jeg i mine talepunkter til jer i dag siger, at dette ikke er godt nok, kommer det fra hjertet og af det, jeg ser. Men vi ved også, at der er rigtig mange andre udfordringer end blot kapaciteten i at producere vaccinerne. Jeg har været i Burkina Faso og talt med sundhedspersonalet. De kan såmænd godt tage sig af administration af vacciner, selv om der er mange tekniske kæder i køleudstyr og andet udstyr. Den største udfordring er at få vaccineret den del af befolkningen, man nødvendigvis skal, hvis man skal have den ønskede effekt. Det oplevede jeg også, da jeg var i Litauen for ikke ret mange uger siden.

Vi skal selvfølgelig presse på for – og jeg synes virkelig også, at vi gør det fra dansk og europæisk side – at produktionen skal være til stede, og at prisniveauet skal være sådan, at vi kan nå ud til de fattigste lande. Personligt synes jeg, at COVAX og det tætte samarbejde med UNICEF Supply Division her i byen er et fantastisk initiativ for at kunne få vaccinerne hurtigt ud og være behjælpelig med at få dem distribueret, hvis ellers befolkningen vil tage imod dem.

Søren Søndergaard: Jeg tillod mig at tage spørgsmålet om WTO og waiveren op, fordi ministeren selv rejste en række eksempler på, at det system, vi har nu, ikke fungerer. Og at medicinalindustrien ikke alene ikke lever op til de krav, der stilles, men heller ikke lever op til deres egne løfter. Man kan jo ikke lade være med at undre sig over, at det netop er de medicinalproducerende lande i EU, som mest ihærdigt – i modsætning til USA, Sydafrika og Indien – nedlægger veto i WTO mod, at man løser problemet ved hjælp af waiveren. Jeg vil bede om, at vi får en beskrivelse af diskussionen på mødet, også hvis det er en uformel diskussion. Vi vil gerne vide, hvilke konkrete tiltag der blev aftalt for at løse problemet med, at medicinalindustrien ikke lever op til deres forpligtelser – eller hvilke tiltag der bliver indforstået, for jeg forstår jo, at det er et uformelt punkt.

Udviklingsministeren: Jeg lover at udarbejde en beskrivelse, så I kan se, hvordan det er foregået. Som jeg sagde i min indledning, kommer det også meget bag på mig, at medicinalindustrien stiller krav, når der doneres fra ét land til et andet, og at det skal blive en obstruktion.

4. Siden sidst

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

Mødet sluttede kl. 13:41.